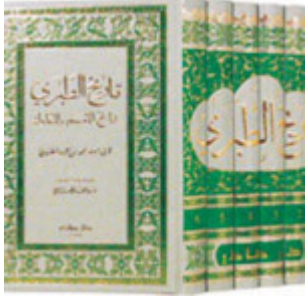

On Islamic Historiography

By Islamic Historiography I mean written material concerning the events of the early period of Islam written by Muslim historians. This material is essential for any major research on Islam but has been continuously discredited by predominantly Western scholars. Therefore, before the study of these texts, an outline of their characteristics and a short discussion about the criticisms of these texts and their authors is indispensable.

Among the problems proclaimed in the criticisms are: the gap between the historical events and their recording, the fact that early historical compilations have not survived and have been paraphrased or summarized in later digests, the problem of the oral origin of many reports, the task of the historian, the incompatibility of non-Islamic sources, forged reports, political influences on historiography, the purpose of historiography and the originality of the historian.

In this paper the criticisms concerning the Islamic historiography and the answers of the some historians to these criticisms will be surveyed.

The origin, the terminology and the form of the early Islamic historiography

According to Robinson, Arabs produced very little written material before Islam and relied instead on orality.[1]

It seems logical to conclude that the enormous volume of written work which was produced after Islam[2] must be ascribed primarily to the emphasis in various Qur'ānic verses on writing and the stories in this book about the previous peoples and prophets, which encouraged the Muslims to narrate, and reflect and investigate about the origins of those narrations, examples are, the next two verses:

...By the pen and what they write with it.... (Qur'ān 68:1)

Relate these allegorical stories (to the people) perhaps they might think. (Qur'ān 7:176).3

The second important impetus seems to have been the traditions of the Prophet of Islam which were to be preserved for the future generations. Islamic Tradition informs us that the Prophet of Islam discouraged his followers, in the initial stages of his mission, to write about him in order to prevent any confusion

between his sayings and the Qur'ān.[4]

However the reports about the alteration of this attitude in a later stadium encouraged the biographers to write *Sīra* or biographical collections at the end of the first and beginning of the second Islamic century. The campaigns of the Prophet (*Mağāzī*) and the conquests (*Futūḥ*) [5] were the other historical works, produced in the period between the first works and the later great compilations. The collections with the modern name for history, *Ta'riḥ*, appeared in the 2nd/9th century.[6]

Their source material consisted of *Aḥbār* which according to Rosenthal means both information and the events and corresponds to history in the sense of story, anecdote (*ḥekāyat*). Later, when the term was used together with *āthār*, it became synonymous to *hadīth*. [7]

The other sources were the above mentioned *Sīra*, *Mağāzī* and *Futūḥ* works, the books of *aḥbāriyyūn* and genealogical works and oral accounts.[8]

Thus, the first historical works, as the ordered record of the events of the past, began as a mixture of the above mentioned genres. This is the same multi-faceted character that Robinson says history used to have:

"...coming via Latin from the Greek historia, generally meant 'inquiry'; it earlier described a variety of genres, including geography, folklore and ethnography, in addition to what we would commonly understand to be history."[9]

And the way Rosenthal defines history:

History in the narrow sense.., should be defined as the literary description of any sustained human activity either of groups or individuals which is reflected in, or has influence upon the development of a given group or individual....for the modern mind, the general concept of history may, in theory, be extended to include all animate or inanimate matters. [10]

While he also mentions that:

Muslim historiography includes those works which Muslims, at a given moment of their literary history, considered historical works and which, at the same time, contain a reasonable amount of material which can be classified as historical according to our definition of history, as given above. [11]

Thus, history is made up of many elements which together have certain meaning for certain people. This is by no means the denial of general definitions of or theories about history, rather, the emphasis is on the meaning of a certain concept, object or idea in a specific context.

Not only the combination of *aḥbār* and *āthār* became synonymous to *ḥadīth*, but also the form of historical narratives took the form of *ḥadīth*. According to *Dūrī* two perspectives existed among the early compilers: the *ḥadīth* perspective and the tribal perspective. Very soon, the first perspective prevailed which explains why the Islamic historiography has maintained the form of *ḥadīth*, thus, beginning with an *isnād* or chain of transmitters, continued by the report (*ḥabar*).[12]

The problems concerning the Islamic historiography

Islamic history books and Muslim historians have been the subject of both praise and critique. There are problems concerning the historical texts and those concerning the narrators both historians and their transmitters.

One problem ascribed to Islamic historiography is the fact that there is a gap between the time of the events of the early period of Islam and their historiography. Is this gap so long that it can in fact disqualify the whole historiography? It seems that this gap was not considered to be very important when the Western scholars first came into contact with the Islamic sources of the second and third century of Islamic era.[13] Perhaps this was caused by their earlier experiences with other historiographies. The later recording of the events in Islam had its precedents in other historiographies. For example, according to Robinson: *The gap between event and record in early Islam is relatively narrow compared with our source material for the ancient Israelites, which usually dates from several centuries after the facts they purport to relate.*[14]

Thus the problem of late compilation does not seem to be restricted to Islamic historiography.

Besides, some gaps might never be filled. The possibility that the gap is filled partly if a certain manuscript is found always exists, but I presume that the gaps in historical narrations might never be completely filled and even if they did, they would not answer all the inquiries of the modern researchers. There are then two options left: either to abandon using the available sources or to carry out research with the material which is in our possession. I reckon no researcher in the history of Islam, even those who consider all the material in the Islamic historiography as corrupt, who have chosen the first option.

The other problem concerning the Islamic historical texts is that the above mentioned early works of *maḡāzī* and *futūḥ*, have either not survived or survived in the form of citations or paraphrases in later digests and compilations.[15]

But Humphreys states:

The classical compilations of the 3rd/9th and 4th/10th century are not our only resources for early Islamic history, to be sure. They are supplemented in important ways by certain universal chronicles, biographical dictionaries, and encyclopaedias written in later centuries, for these often preserve otherwise unknown citations from early writings.[16]

Thus, fortunately, many early historical collections can be recovered from the later compilations and there have even been attempts, mainly from the Western scholars to recover the original texts from the available sources through source criticism. In source criticism divergent accounts which have appeared in different times or those which have different chain of transmitters are compared. The problem which arises is that they lead to different results.

But there have never been attempts, even with the modern facilities, to compare 'all' the available material on a specific subject. The most historical comparisons, as Leites informs us, are restricted to two or a few Sunnī works.[17] Even an extent project might not eradicate all the differences and contradictions which are natural when different sources are involved.

Furthermore, the transmission might have a twofold of problems: the problem of prejudice and the problem of authenticity. Concerning the first part, prejudices can never be ruled out, but they are not always difficult to detect, like the example of Šī'ite inclinations of Naṣr ibn Muzāḥim. Concerning the authenticity, unless harder evidence rejects the report, the narration must be accepted as authentic and it can be used for scientific historical research. But also the harder evidence is subject to scrutiny: What is hard evidence? Or harder evidence? Who is going to determine this?

As to the problem of orality in Arabic culture which seems to have continued after Islam and even when the historians were gathering their material, it is claimed that the oral origin of narration discredits historiography. For example Humphreys thinks that *these sources can only be used when we learn more about the oral tradition, the circumstances in which it was committed to writing and the degree of its alteration before they achieved their definitive form* in the 3rd/9th century.[18]

Such expectations from oral transmissions are difficult even impossible to satisfy. Does this mean that the sources can not be used then? Not as far as orality is

concerned according to Robinson who argues that history need not be based exclusively or even mostly on written material: *No less an authority than Herodotus...managed to produce a very respectable history mainly on the basis of sightseeing and oral history.*[19]

With other words only reliable material which contradicts the historiography of Herodotus[20] can discredit his historiography. It is interesting to mention that most historians who discredit Islamic historiography, base their research on Greek and Syriac sources which according to Humphreys *are composed a century ...(later).. and their sources of information are obscure at best.*[21]

Robinson's idea complements this part:

If written history shares features with oral tradition, it is still much less pliable than oral tradition, which generally drops out of circulation as soon as it loses its relevance. Revision to history can certainly be made, and new versions can eclipse old ones, but history is only rarely obliterated. In part this is because stone, clay tablets, papyrus, animal skins, paper and other writing materials outlive human memories, but in equal part because it has its guardians-historians- in whose hands material is constantly recycled for later generations.[22]

Thus, the oral nature of transmission does not automatically discredit a historiography unless the core of the report is lost or the historian uses unreliable or an extremely narrow range of transmitters. It seems that this problem was felt early by Muslim historians although perhaps not soon enough. Two reasons, fabricated traditions and ideological disputes, instigated the development of methods to scrutinize the transmitter. In the science of (*Jarḥ wa al- ta'dīl*) or ḥadīth transmitter criticism, transmitters were divided into categories and transmissions from the reliable sources gained predominance. Since this process came about only later[23] the major problem concerning the transmitters was the authenticity of the transmission, thus, whether a certain companion had really heard or said a tradition). It must be emphasized here that the early collections of (predominantly Sunnī) traditions were collected after they underwent two processes: first, the separation of unique, obscure or impossible details from the core text and second, the precise investigation of every name in the isnāds.[24] This separation without doubt removed many details which were not in accordance with the ideological trends of the time, but it is not possible to decide which of the different accounts of the famous reports, like that of Ġadīr ḥum, for

example, is authentic. Some of the later historians, like *Ṭabarī*, were ḥadīth specialists themselves and it is evident from their works, that they have been selective in their source material. But this has not always been the case and historians also used material which was not used by ḥadīth specialists, for example the narrations of the storytellers or *quṣṣaṣ*. Hoyland explains

... while they (historians and ḥadīth specialists) might both use the same source material the historian would be more willing to manipulate the text of reports. He would combine, harmonize, expand, abridge, paraphrase or interpret them,...with a view to the particular position that he sought to advocate.[25]

Using the works of others could lead to another problem according to some critics: the lack of historical insight and originality. Thus, Noth observes the contradictions in one historian's presentation of events in other compilations, in precisely the same respects.[26] But *Dūrī* and Humphreys, who both have an eye on the specific characteristics of Islamic historiography, believe that in the early period of Islamic historiography, it was *not* the task of the historian to interpret his material. *Dūrī* writes that since history was regarded as a form of knowledge (*'ilm*) and not individual judgement (*ra'y*), the reputation of the historian depended on presenting varying accounts or well-known impartial accounts, while dates and isnāds were fundamental element for assuring accuracy. [27] This matter is confirmed by Humphreys who states that the historians' task was decisively *not* to interpret or evaluate the past: *If a would-be historian spoke about these matters in his own words, he would inevitably be regarded as no serious scholar but as a mere propagandist for one or another faction.[28]*

Concerning originality, Hoyland's idea is that the compiler would bring variations in the borrowed material and shape them as he wished and thus, many derivative compilations are in fact more original than they might appear at first sight.[29] So the historians could be considered neither outright plagiarists nor totally original.[30] He thinks that even modern history cannot easily be distinguished from fiction:

It seems to me preferable to regard history and fiction as lying on the same continuum...with scholarly compilations situated at one end and legendary sagas at the other, all to some degree possessing factual reference and semblances of verification, but all to some degree possessing animated by the imagination. This is not to say that Muslim historians knowingly fabricated material, or used fabricated materials- on the contrary, most of the writers ... would have been

convinced of the truth of what they wrote- but rather that history requires the mediation of fiction in its treatments of the past.[31]

The theological nature of Islamic historiography is another point of criticism. Not only most reports about the Prophet or the companions and events were considered to have been forged later but scholars like Wansborough believed that Muslims had tried to *create* a specific theology of history, or tended to put a halo around the founder of their religion. It has now become evident that the theory of later invention is untenable since new material has shown the early compilation of many works. But it is true that as Robinson mentions Muslim and Christian historians were more concerned about the history of ideas than about 'what happened'. [32] Without denying that some of the traditions concerning the Prophet of Islam might be biased, Harald Motski writes that this does not make *the sources on the whole useless for historical use.*[33] Robinson even thinks that these biases in the history *can have social and political functions and criticize a social order, a ruler or a state.*[34]

Despite the above mentioned problems which are attributed to Islamic historiography, my strongest motive in using Islamic historiography is the conviction that no other source may or can replace a people's own historiography. It is always possible to take adventures like: history of Christianity from Buddhist point of view or from Jewish point of view or to wait for more archeological material to be discovered. But when it comes to reliable accounts on history I share this opinion with scholars like Humphreys who writes:

The true contemporary sources (papyri, archaeology, and Christian writings) are tantalizing indeed, but are either fragmentary or represent very specific or even eccentric perspective. An adequate and convincing reconstruction of Islam's first century from these materials alone is simply not possible. That leaves us with the Muslim Arabic literary sources.[35]

It is possible to gather external evidence and compare their information with internal historiography of any people, like the work of Patricia Crone and Michael Cook in Hagarism who tried to reconstruct history exclusively on the basis of non-Muslim sources.[36] Such an attempt shows nothing but how a people was perceived by others, often from remote distances, locally and culturally. Valuable as these sources can be Hoyland does not cease to mention that:

When Blaise Pascal (1623-62) wrote that since Muhammad worked no miracles and was not foretold he could not be a true prophet, he was simply echoing the

judgement of John of Damascus (wr.ca. 730) passed more than 900 years earlier. Similarly, the explanation of Muḥammad's revelation as the result of epileptic fits, found in numerous thirteenth-century and later texts, was already given by the Byzantine monk and chronicler Theophanes the Confessor (d.818).[37]

There is no doubt, however, that any historiography must be studied cautiously and many elements have to be taken into consideration. The influence of the politics on historians' works is one of these elements. There are reports that for example, the Umayyads kept many works, among which of al-Zuhrī (d.124/741), in their library and that he was coerced into writing down his works.[38] From the other side, being pro-'Alid would influence the reputation of the transmitter and consequently the historian. Zamān reports that Ṣī'ī ḥadīth transmissions were only accepted if they were transmitted through a proto-Sunnī scholar.[39] He also mentions that 'Abbāsīd caliphs even forged 'Abbasīd isnāds to give their rule the necessary legitimacy, although they were not acknowledged as reliable transmitters and caution is necessary when one encounters a transmission attributed to a ruler.[40]

The important argument brought up by Fred M. Donner is that lack of orthodoxy in the Islam from the very beginning and the extant Islamic territory made a unique reading of the 'tradition' and 'history' impossible. With other words political influences could not shape a certain position or point of view from India to Spain.[41]

Conclusions

This survey was meant to investigate whether Islamic historiography could form the basis of an historical research. Not only its characteristics but also some problems attributed to it were discussed and my conclusions are summarized as follows:

While in pre-Islamic `Arabia, oral transmission of historical events was prevalent, ordered writing of the Qur'ān and the biography of the Prophet opened the way for the production of more than 590 historical books in one millennium. The preliminary productions dating from the first Islamic century were heavily influenced by the ḥadīth specialists and acquired ḥadīth form, beginning with a chain of narrators followed by the report. In the period between the events and the compilation of the first history books oral transmission was predominant but some of the books of this period can be recovered from later compilations and digests. In later compilations, transmitters' criticism and ḥadīth criticism filtered

many reports. The oral nature of the transmission does not make a historiography useless and the theological nature of the historiography is not unexpected from a religious historiography.

No other source material can or may replace a people's own account of the historical events although outsiders' account are useful to conceive how a people was perceived by another.

The repetition of historians of contradictory reports of others has led to the conclusion by some scholars that there no originality in Islamic historiography. It has to be borne in mind that each historiography has its own characteristics. An early Muslim historian had to separate his own idea from his transmission to avoid being regarded as a propagandist.

The influence of politics and ideological inclinations and the possibility of forgery necessitate prudential treatment of the historical material, although they do not discredit whole works.

Hoyland's idea about extremist statements about Islamic historiography, of Gustav Von Grunebaum in 1946 that *the overall objectivity of Arabic historiography is remarkable*, and of Patricia Crone *The works of first compilers...are...mere piles of disparate traditions reflecting no one personality, school, time or place*, is that they are out of date. He believes that instead of the obsession with the question of authenticity scholars must pay attention to the manner of transmission of an account as well as to its facticity.[42]

Muslim historians considered their work as a serious science and although they used much more material than the ḥadīth transmitters they were careful to use reliable material. This is not to say that fiction or storytellers played no role in their works, rather, that the spirit of the ḥadīth science had made them cautious about their sources and handling of material.

So generally speaking I have to agree with Zamān's idea that the problems with Islamic historiography are problems with almost all ancient historiographies but they do not inhibit historical understanding.[43]

NOTES

[1] Robinson, 2003,8. Exceptions to this are according to Dūrī the inscriptions and carvings in southern Arabia datable from the eighth century B.C. to seventh century A.D.,Dūrī,1983, 14-15.

[2] About 590 historical works in the first millennium, according to Faruqi, 1979,

1.

[3] The Qur'ān translations are from T. Şaffārzadeh, 2005.

[4] Kamālī, 2003, 77, who refers to M.Şaltūt where he quotes a ḥadīth from the Prophet from Şaḥīḥ Muslim's ḥadīth collection narrated from Abī Sa'īd al-Hudrī: *lā taktubū 'annī....*

[5] Van Dalen and others, *TA'RĪKH*, Encyclopaedia of Islam, 2nd ed., Brill Online, accessed 28/10/2009, 22-23.

[6] According to Rosenthal *Ta'rīh*, ..is a noun which exists in Arabic and South Arabian..meaning 'date' and 'era'. It is mentioned first in Arabic literature together with the stories of the introduction of the Muslim era and is used in a papyrus dated in the year 22 of hijra. ..It then acquired the meaning of 'historical work', and afterwards that of ' history', exactly as history or *Geschichte* may mean...In the meaning of ' historical works', it is used from the second century of hijra onward, in Rosenthal, 1968, 11-14

[7] Rosenthal, 1968, 11.

[8] Dūrī, 1983, 61.

[9] Robinson, 2003, 6.

[10] Rosenthal, 1968, 10-11

[11] *Ibid*, 17

[12] Dūrī, 1983, 22-23

[13] As mentioned by H. Motzki, 2000,.XI.

[14] Robinson, 2003, 50.

[15] *Sīra* works are the exceptions. According to Dūrī with the works of 'Urwa ibn al-Zubayr (d.94/712) and Muslim ibn Şihāb al.Zuhrī (d.124/741), in A.A. Dūrī, 1983, p.30. According to Jafri, with the works of Abān (d. ca. 100/718-19), the son of the Caliph 'Utmān; 'Urwa b. Az-Zubayr b. Al-'Awām (d. 94/712-13); Wahb b. Munabbih (d. 94/728-9) which have been studied by Nabia Abbot and others in S.H.M. Jafri, 1989, p.30, Jafri gives this reference for Abbot's studies: *STUDIES IN ARABIC LITERARY POPYRI* (Chicago, 1957-72), I, 5-31;II, 5-64

[16] Humphreys, 1991, 69-71. Faruqi mentions one example, the pact between 'Amr ibn al-'Āş and Mu'āwiya to mobilize public opinion to demand the vengeance for the murder of 'Utmān from 'Alī and its text is quoted by Ibn Sa'd (d.230/844-5) showing the name of the scribe as Wardān and the year 38 A.H, in Faruqi, 1979, 188, his reference being Ibn Sa'd, *ṬABAQĀT*, vol.IV, 254.

[17] Leites, in Motzki, 2000, 51.

[18] Humphreys, 1991, 69-70.

[19] Robinson, 2003, 13.

- [20] Like Sancisi-Weerdenburh and Kuhrt who have their serious objections against the image of Xerxes, the king of Persia in the historiography of Herodotus, reference in the bibliography.
- [21] Humphreys, 2006, 2.
- [22] Robinson, 2003, 13.
- [23] The first work being KITĀB AL-ṬABAQĀT AL-KABĪR of Muḥammad ibn Sa'd (d.230/845) according to Lucas, 2004, 7.
- [24] Lucas, 2004, 73
- [25] Hoyland, 2006, 21-22.
- [26] Noth, 1994,7.
- [27] Dūrī, 1983, 73-75.
- [28] Humphreys, 1991, p.74.
- [29] Hoyland, in J. Bray, 2006, 32.
- [30] Ibid. 40.
- [31] Ibid., pp.17-18
- [32] Robinon, 2003, 12.
- [33] Motzki, 2000, 170-171
- [34] Robinson, 2003, 13.
- [35] Hamphreys, 1991, 69.
- [36] Motzki, 2000, XIII, he refers to P.Crone and M.Cook, 1977.
- [37] Hoyland, in H.Motzki, 2000, 276.
- [38] Although Durī thinks that these might be echoes of disputations which arose after al-Zuhrī's time, Dūrī,1983.
- [39] Zaman, 1997,77 and note 30.
- [40] Ibid. pp., 126-127.
- [41] Donner, 1998, p.27.
- [42] Hoyland, in Bray, 2006, 19.
- [43] Zaman, 1997, 25

About the author:

Simin Rafati studied Islamic Theology and Comparative Religion in Leiden University. Her thesis "Al-Qaida and Hizbullah: their compliance with Sunni and Shi' ite jurisprudence of Jihad", won the prize for best thesis of Islamic Theology in 2009. She is an independent scholar and translator and translated "Jip and Janneke" children's stories and "Checkpoint Jerusalem".

Fatsoenlijk land ~ Inhoudsopgave

Fatsoenlijk land - Porgel en Porulan in het verzet van Loes Gompes Het boek verscheen in 2013 bij Rozenberg Publishers - ISBN 978 90 361 0350 3 - Met DvD van de documentaire *Fatsoenlijk land* (Lumen Film - 60 min.)

Nu online:

[Proloog ~ Verzet in twee werelden](#)

[Athene, Rome en Jeruzalem in Alkmaar](#)

[De Duitse inval en het ontslag van de vaders](#)

[De PP-groep](#)

[De onderduikers](#)

[De Vrije Groepen Amsterdam](#)

[Porgel en Porulan in documenten en voedsel](#)

[Bevrijding](#)

[Bevrijding - Foto's Jan Hemelrijk](#)

[Epiloog](#)

[Dankwoord](#)

Jan Hemelrijk gaf de groep de naam *PP-groep*. Dat gebeurde bij de oprichting van de *Vrije Groepen Amsterdam* (VGA) in 1944 toen elke groep een naam moest kiezen. Je zou kunnen denken dat het een verwijzing is naar Potasch en

Perlemoer, de twee kibbelende joodse zakenlieden uit de bekende gelijknamige vooroorlogse volkskomedie. Maar dat was niet het geval. Jan liet zich inspireren door de 'porgel' en de 'porulan', fantasiebeesten in het clandestien verschenen nonsensrijm *De Blauwbilgorgel* (1943) van Cees Buddingh'.

De blauwbilgorgel

Ik ben de blauwbilgorgel,
Mijn vader was een porgel,
Mijn moeder was een porulan,
Daar komen vreemde kind'ren van.
Raban! Raban! Raban!

Ik ben de blauwbilgorgel,
Ik lust alleen maar korgel,
Behalve als de nachtuil krijst,
Dan eet ik riep en rimmelrijst.
Rabijst! Rabijst! Rabijst!

Ik ben de blauwbilgorgel,
Als ik niet wok of worgel,
Dan lig ik languit in de zon
En knoester met mijn knezidon.
Rabon! Rabon! Rabon!□□□I

Ik ben de blauwbilgorgel,
Eens sterf ik aan de schorgel,
En schrompel als een kriks ineen
En word een blauwe kiezelsteen.
Ga heen! Ga heen! Ga heen!

Cees Buddingh' (1918 - 1985)

Het ontrafelen van criminele carrières van hoog-risico jongeren

Photo: explorepahistory.com

“Stel je voor dat je wordt geboren in een sociaal achtergesteld gezin. Het opleidingsniveau van je ouders is laag en hun inkomen evenzeer. Daarbij zijn alcoholmisbruik, drugsgebruik en werkeloosheid bekende problemen in jouw familie. Door deze omstandigheden zijn je ouders niet in staat om voldoende te investeren in jouw toekomst. Al sinds de basisschool heb je het gevoel dat je achterloopt. Huiswerk kost veel moeite en je cijfers zijn laag. Op de middelbare school verandert er niet veel. Je cijfers blijven laag en je wordt vaak de les uitgestuurd.

Buiten school gaat het ook niet echt goed. Naar mate je pubertijd vordert maak je steeds meer ruzie met je ouders en hang je voornamelijk rond op straat. Op gegeven moment ga je te ver en word je gearresteerd door de politie. Geen probleem denk je in eerste instantie. Veel van je vrienden zijn ook een keer gearresteerd en je hebt niet het idee dat dit grote gevolgen zal hebben. In de maanden die volgen word je nog een paar keer gearresteerd en uiteindelijk besluit de kinderrechter dat je naar een besloten jeugdinstelling moet. Hier aangekomen tref je andere jongeren aan die vergelijkbare problemen hebben. Tijdens je verblijf in de jeugdinstelling worden je gedragsproblemen behandeld en krijg je laaggeschoold onderwijs. Rond je 17de levensjaar loopt je verblijf in de instelling teneinde en loop je de poort uit naar een volwassen leven.”

Introductie

De situatie die hierboven wordt geschetst is karakteristiek voor een kleine groep jongeren in Nederland die al vanaf jonge leeftijd grote problemen kennen op

verschillende domeinen. Het doel van dit artikel is om de bevindingen van het proefschrift [*Disentangling Criminal Careers for Disadvantaged Youths*](#) op een toegankelijke manier te beschrijven zonder afbreuk te doen aan de gecompliceerdheid van de conclusies. Het doel van het onderzoek was om een conceptueel en empirisch raamwerk te ontwikkelen om de effecten vast te stellen van een aantal verschillende facetten, voor jongeren met een “achtergestelde jeugd”, op uitkomsten gedurende het volwassen leven. We onderzochten of de cognitieve en sociale vaardigheden, het opleidingsniveau en contact met justitie de volwassen sociaal-economische uitkomsten beïnvloedden. Tegelijkertijd erkenden we dat transitie gedurende volwassenheid, zoals transitie van en naar werk en intieme relaties, de daaropvolgende volwassen uitkomsten kunnen beïnvloeden. De focus van het proefschrift ligt op het verklaren van de uitkomst “criminaliteit” voor adolescenten en volwassenen, maar verschillende andere sociaal-economische uitkomsten worden ook onderzocht. In het bijzonder onderzoeken we ook arbeidsmarktuitkomsten, uitkeringen, drugsgebruik en intieme relaties.

In totaal worden er ongeveer 4.000 jongeren jaarlijks geïnstitutionaliseerd in een straf- of jeugdzorg instelling in Nederland (CBS, 2013). Op basis van hun vroege contacten met justitie en/of hun gedragsproblemen, kunnen deze jongeren worden beschouwd als behorende tot een kansarme subgroep van jongeren die een hoog risico hebben voor het plegen van criminaliteit, het vaak lastig hebben op de arbeidsmarkt en relatief vaak de ontvangers zijn van sociale uitkeringen (van der Geest, 2011; Mesters, van der Geest en Bijleveld, 2014; Verbruggen, 2014). Tijdens hun verblijf in de instelling worden ze behandeld voor hun gedragsproblemen en krijgen ze laaggeschoold onderwijs aangeboden. In hun late tienerjaren verlaten deze jongeren vertrekken meestal de instelling en begint hun “volwassen” leven. Gezien hun moeilijke jeugd hebben ze vaak moeite met deze transitie naar volwassenheid (Osgood, Foster, Flanagan en Ruth, 2005). Ons doel is om aan te geven op wat voor soort kenmerken van deze jongeren interventies het beste kunnen aangrijpen om de volwassen sociaal-economische uitkomsten van deze jongeren te verbeteren.

De ontwikkeling van een raamwerk dat in staat is om de sociaal-economische uitkomsten voor volwassenen te verklaren in termen van vroeggemeten factoren en andere uitkomsten gedurende het volwassen leven is een uitdagende taak. In dit proefschrift proberen we deze puzzel stap voor stap te benaderen. Het raamwerk is gebaseerd op inzichten uit de criminologie, sociologie, economie en psychologie. De theorieën die uit deze disciplines naar voren komen vormen het

conceptuele raamwerk dat wordt vertaald naar een empirisch model in wiskundige formulering. Deze vertaling maakt het mogelijk om het conceptuele raamwerk te testen met behulp van observationele gegevens en econometrische methoden.

Economische methoden

Het is instructief om eerst uit te leggen waarom econometrische methoden nodig zijn om de oorzaken van criminaliteit te achterhalen. In de ideale situatie zouden we in de wetenschap altijd experimenten willen gebruiken om hypothesen en vragen te onderzoeken. Denk bijvoorbeeld aan exacte wetenschappen zoals natuurkunde of scheikunde waar proeven worden gedaan om de natuurwetten te achterhalen. Deze proeven leveren, mits goed en onder exact dezelfde omstandigheden uitgevoerd, altijd dezelfde resultaten op. Doordat ze op deze manier herhaalbaar of reproduceerbaar zijn nemen we de uitkomsten van deze proeven aan als waarheden.

In principe zijn experimenten ook mogelijk in de sociale wetenschappen. Om bijvoorbeeld de effecten vast te stellen van sociale vaardigheden zouden we de helft van de populatie intensieve sociale vaardigheden training kunnen geven en de andere helft niet. Hierna zouden we de uitkomsten in termen van criminaliteit en de arbeidsmarkt van de twee groepen met elkaar kunnen vergelijken. Als de twee populaties groot genoeg zijn kunnen we op deze manier een ideaal experiment benaderen en het causale effect van sociale vaardigheden op criminaliteit vast stellen. Dit soort experimenten halen weliswaar niet de standaard van de exacte wetenschappen maar komen dicht in de buurt.

Echter, in de praktijk zijn dit soort sociale experimenten praktisch niet haalbaar en dikwijls moreel verwerpelijk, want waarom zou de ene helft van de bevolking wel geholpen worden en de andere niet? Dit soort complicaties vormen de reden waarom veel onderzoek in de sociale wetenschappen afhankelijk is van observationele data. Er zijn uitzonderingen en we verwijzen naar Heckman en Kautz (2013) voor een overzicht van relevante sociale experimenten, veelal uit de jaren '70 en uitgevoerd in de Verenigde Staten.

Observationele data wordt veelal verzameld enerzijds door officiële instanties, zoals justitie en het ministerie van sociale zaken (beiden onder andere voor criminologisch onderzoek), en anderzijds door middel van interviews met respondenten (zowel plegers van criminaliteit als slachtoffers). In dit soort data zien we dus alleen de uitkomsten en kennen we niet het proces, of mechanisme,

dat tot deze uitkomsten heeft geleid. Om dit soort data goed te analyseren en het proces erachter te achterhalen zijn econometrische en statistische methoden noodzakelijk. In het bijzonder, om effecten van verschillende factoren op criminaliteit vast te stellen moet gecontroleerd worden voor effecten van andere factoren.

Om een voorbeeld te geven, stel dat de verzamelde data aangeeft dat het plegen van criminaliteit en het hebben van werk negatief met elkaar gecorreleerd zijn. Dan zou een conclusie kunnen zijn dat werk leidt tot minder criminaliteit. Maar het zou ook kunnen dat mensen die meer sociale vaardigheden hebben vaker werk hebben en minder vaak criminaliteit plegen. In dit laatste geval zijn het dus de sociale vaardigheden die de negatieve correlatie veroorzaken. Op deze manier is het mogelijk om allerlei factoren te bedenken die van invloed zijn op zowel het hebben van werk als het plegen van criminaliteit.

Methoden die het scheiden van verschillende verklaringen mogelijk maken zijn noodzakelijk om correcte conclusies te trekken uit observationele data. Deze methoden, veelal afkomstig uit de statistiek en de econometrie, zijn vaak moeilijker te begrijpen dan experimenten, maar ze zijn noodzakelijk als men relaties tussen verschillende variabelen wilt blootleggen. Om maatschappelijke problemen zoals criminaliteit aan te pakken is het noodzakelijk dat men de oorzaken van criminaliteit kent en niet alleen de factoren die correleren met criminaliteit.

Observationele data

In het proefschrift bestudeerden we observationele gegevens van een groep "achtergestelde" jongeren met behulp van verschillende econometrische methoden. De gegevens hebben betrekking op een populatie van achtergestelde jongeren die geïnstitutionaliseerd waren in een behandelingsinstelling in Nederland in de jaren '90. We maken gebruik van twee verschillende populaties: een populatie van mannen ($N = 270$) en een populatie vrouwen ($N = 270$). De gegevens van deze jongeren zijn volledig geanonimiseerd en ook de behandelingsinstelling blijft anoniem. De populaties beslaan een segment van de Nederlandse samenleving dat oververtegenwoordigd is in de criminaliteitsstatistiek (Boendermaker, 1999). We verwijzen naar de jongeren als achtergesteld, terwijl we erkennen dat andere karakteriseringingen als kwetsbare jongeren of hoog risico-jongeren evenzeer toepasselijk zijn.

We combineerden verschillende bronnen om een compleet beeld te krijgen van het leven van deze jongeren. Ten eerste maken we gebruik van strafbladen. Deze

vertellen ons wanneer welke delicten zijn gepleegd door de jongeren. Tevens bieden de strafbladen informatie betreffende de straf die was opgelegd door de rechter. De tweede bron van informatie betreft officiële arbeidsmarktgegevens die aangeven wanneer personen werk en of een uitkering hadden. Deze twee bronnen van officiële informatie worden aangevuld met behulp van interviewgegevens waar een grote hoeveelheid informatie betreffende verschillende levensdomeinen worden uitgevraagd.

De interviews met de respondenten uit de jaren '90-steekproef zijn uitgevoerd tussen 2010 en 2013. De respondenten waren gemiddeld rond de 35 jaar tijdens het interview. We vroegen veel van deze mensen. Hun hele leven werd uitgevraagd vanaf hun jeugd tot nu. Zonder de welwillendheid van de respondenten was dit onderzoek niet mogelijk geweest. Een belangrijk instrument dat we gebruikten om de respondenten te helpen hun leven te reconstrueren was de levensloopkalender. Deze kalender beschrijft het leven van de respondenten op verschillende domeinen en door middel van associaties worden perioden met elkaar verbonden.

Effecten cognitieve en sociale vaardigheden

In de eerste stap in het proefschrift ontwikkelden we een econometrisch model waarin vaardigheden die zijn opgedaan gedurende de jeugd verklarende factoren vormen voor criminaliteit gedurende het volwassen leven. De vaardigheden uit de jeugd omvatten cognitieve vaardigheden en een breed scala aan sociale vaardigheden, die gemeten worden aan de hand van persoonlijkheidskenmerken. Hoewel de rol van cognitieve vaardigheden van oudsher van groot belang is in de sociale wetenschappen, heeft de rol van de sociale vaardigheden minder aandacht gekregen in het verklaren van crimineel gedrag (Hill, Roberts, Grogger, Guryan en Sixkiller, 2011). Het model dat we ontwikkelen onderschrijft de intuïtief aansprekende stellingen dat meerdere vaardigheden belangrijk zijn voor het verklaren van criminaliteit en dat verschillende vaardigheden belangrijk kunnen zijn in de verschillende stadia in het leven (Cunha en Heckman, 2007).

Deze eerste stap leerde ons dat de vaardigheden die waren opgedaan tijdens de kindertijd en adolescentie blijvende effecten hadden op criminaliteit gedurende het volwassen leven. Dit houdt in dat individuele verschillen in crimineel gedrag gedurende de volwassenheid tot op zekere hoogte kunnen worden verklaard door verschillen in vaardigheden die zijn opgedaan tijdens de kindertijd en adolescentie. Belangrijker was de bevinding dat de effecten van deze vaardigheden niet stabiel waren over de levensloop. In het bijzonder bleek dat de

grootte van effecten - van zowel de cognitieve als de sociale vaardigheden - veranderden tijdens de adolescentie en volwassenheid. Dit houdt in dat verschillende vaardigheden belangrijk zijn om mee te nemen voor het verklaren van criminaliteit voor verschillende levensfasen.

Cognitieve vaardigheden, gemeten door intelligentie, bleken belangrijke voorspellers voor criminaliteit van mannen na de adolescentie. Tijdens de adolescentie waren de cognitieve vaardigheden minder belangrijk, maar in deze periode waren verschillen in sociale vaardigheden in staat om de piek in delinquent gedrag van adolescenten te verklaren. Voor vrouwen bleken sociale vaardigheden in het algemeen belangrijker dan cognitieve vaardigheden. De belangrijkste persoon(lijkheid)skenmerken die werden gebruikt werden om de sociale vaardigheden te meten, waren neuroticisme, extraversie en spanningsbehoefte. Deze eigenschappen zijn vooral belangrijk voor het verklaren van criminaliteit tijdens de adolescentie voor zowel mannen als vrouwen.

Interacties tussen werk, uitkeringen en criminaliteit

In de tweede stap ontwikkelende we een model dat expliciteert dat verschillende uitkomsten gedurende volwassenheid elkaar dynamisch beïnvloeden. In het bijzonder onderzoeken we in hoeverre crimineel gedrag, werk en uitkeringen elkaar beïnvloeden gedurende het volwassen leven. Crimineel gedrag kan de kans op werk verminderen en werk kan op zijn beurt crimineel gedrag reduceren (Lageson en Uggen, 2013). Dergelijke bi-directionele relaties moeten worden ontward om de zogeheten relatieve opbrengsten te kunnen beoordelen van investeringen in het volwassen leven. Meer specifiek: als de interventie arbeid faciliteert dan kan dit een reducerend effect hebben op criminaliteit en uitkeringen, maar daarna kan deze reductie in criminaliteit weer leiden tot betere arbeidsmarktmogelijkheden.

De Nederlandse welvaartsstaat biedt mensen de mogelijkheid om, onder voorwaarden, een uitkering te krijgen. Door het gelijktijdig onderzoeken van criminaliteit, werk en uitkeringen, kunnen we de samenhang tussen deze keuzes onderzoeken. Dit maakt het mogelijk om twee zaken te onderzoeken. Ten eerste kunnen we dieper ingaan op de motivatie voor criminaliteit. Dit kan als volgt gezien worden. Gegeven dat uitkeringen alleen financiële middelen bieden en niet leiden tot meer sociale banden met de maatschappij, kan gesteld worden dat als werk en uitkeringen hetzelfde reducerende effect hebben op criminaliteit, dat dan geld een belangrijke motivatie is voor criminaliteit. Ten tweede, als uitkeringen

criminaliteit verlagen, dan is dit een extra factor waarmee rekening moet worden gehouden als de kosten van uitkeringen worden bepaald.

We vonden dat een aanzienlijk deel van de relatie tussen werk en criminaliteit verklaard kon worden door derde variabelen. De statistische controlevariabelen voor werk en criminaliteit bleken negatief gecorreleerd wat erop wijst dat individuen die gemiddeld een hogere neiging tot crimineel gedrag toonden ook minder vaak werk hadden. We deden geen pogingen om dit spurieuze deel van de relatie te interpreteren, maar zoals we hieronder uitleggen kan een deel van deze spurieuze relatie worden verklaard door verschillen in cognitieve en sociale vaardigheden.

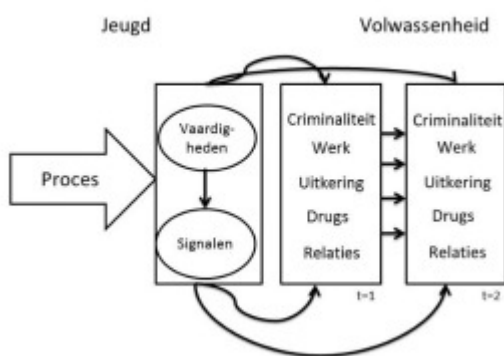
In plaats van het interpreteren van de spurieuze relatie tussen criminaliteit en werk, lag de nadruk in deze stap op het duiden van de structurele relaties tussen criminaliteit, werk en uitkeringen. We vonden significante bi-directionele negatieve dynamische structurele effecten tussen werk en criminaliteit. Dit impliceert dat werk toekomstige criminaliteit vermindert en dat criminaliteit de kans op werk vermindert. Enkele verfijningen van het model toonden aan dat slechts "reguliere" arbeid en niet uitzendwerk in staat was om vermogenscriminaliteit te verminderen, terwijl zowel gewelds- als vermogenscriminaliteit grote negatieve gevolgen bleken te hebben voor de toekomstige kansen op werk.

De relatie tussen uitkeringen en criminaliteit was gecompliceerder. Alleen bijstandsuitkeringen verminderden de kans op vermogenscriminaliteit. Het effect van bijstandsuitkeringen op vermogenscriminaliteit was net zo groot als het effect van werk op criminaliteit. Dit benadrukt de belangrijke rol van geld, en economische theorieën, voor het verklaren van het structurele deel van de relatie tussen werk en vermogensdelicten voor achtergestelde jongeren. Ook impliceert dit dat bijstandsuitkeringen een belangrijke rol spelen in het voorkomen van criminaliteit. Dus als de "kosten" van bijstandsuitkeringen worden berekend is het belangrijk dat deze neveneffecten ook worden meegenomen.

Een "compleet" levensloopmodel

In de derde stap combineren we de inzichten van de eerste twee stappen en stellen we dat als we de effecten van een achtergestelde jeugd op volwassen uitkomsten willen kwantificeren, dat dan de transities die zich gedurende het volwassen leven voordoen zelf ook moeten worden meegenomen. Overgangen tijdens het volwassen leven kunnen in deze zin fungeren als "multipliers" die de effecten van investeringen in jongeren verhogen of verlagen. Stel dat vroegtijdige

interventies gericht op het verbeteren van sociale vaardigheden in staat zijn crimineel gedrag te verminderen tijdens de adolescentie, dan kan deze vermindering van criminaliteit de kans op werk gedurende het volwassen leven vergroten bovenop het marginale effect van de investering in sociale vaardigheden op de kans op werk. De ontwikkeling van dit dynamische conceptuele raamwerk, de vertaling hiervan naar een empirisch model en het testen van het empirische model vormen de belangrijkste bijdragen van het proefschrift voor het verklaren van criminaliteit en andere sociaal-economische uitkomsten voor achtergestelde jongeren.

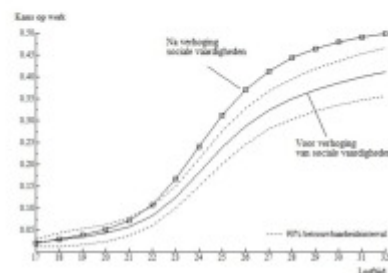
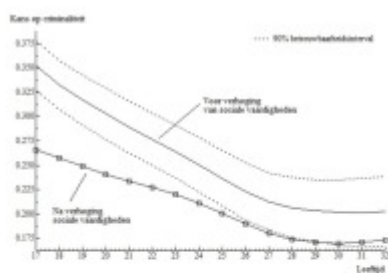
Het schema hiernaast geeft een gesimplificeerde weergave van het complete conceptuele model dat we gebruikten. In de jeugdperiode worden cognitieve en sociale vaardigheden ontwikkeld. Tevens worden tijdens de jeugd signalen gevormd. De signalen bevatten gegevens over het opleidingsniveau en de zwaarte van het

jeugdstrafblad. De signalen worden onder andere bepaald door de vaardigheden. Na de jeugd volgen twee perioden van volwassenheid (in het proefschrift zijn dit er veel meer maar twee perioden zijn voldoende om de ideeën uiteen te zetten). In de eerste periode worden de volwassene uitkomsten van criminaliteit, werk, uitkeringen, drugs gebruik en intieme relaties verklaard door de vaardigheden en de signalen uit de jeugd. De uitkomsten in de tweede periode worden verklaard door de vaardigheden en de signalen uit de jeugd en ook door de uitkomsten van de eerste periode. Door zowel de jeugd factoren als de interacties gedurende het volwassene leven te modelleren kunnen we schatten wanneer interventies het beste plaats kunnen vinden.

De resultaten suggereren dat cognitieve en sociale vaardigheden blijvende effecten hebben op de volwassen uitkomsten bij mannen voor criminaliteit en werk. Bij vrouwen hebben alleen sociale vaardigheden langdurige gevolgen voor criminaliteit en werk. Voor criminaliteit komen deze bevindingen overeen met de resultaten uit de eerste stap. Hier vonden we ook dat deze vaardigheden blijvende effecten hebben op criminaliteit. Voor vrouwen vonden we tevens dat sociale vaardigheden de kans op drugsgebruik en intieme relaties gedurende de

adolescentie verminderen. Het signaal van het opleidingsniveau is belangrijk voor het verminderen van uitkeringen tijdens de adolescentie en het vergroten van de kans op werk tijdens volwassenheid. Het strafblad signaal verhoogt gedurende de adolescentie en volwassenheid de kans op criminaliteit en drugsgebruik.

Naast deze aanhoudende gevolgen van jeugdige vaardigheden en signalen vonden we vele structurele dynamische interacties tussen de volwassen uitkomstvariabelen. De belangrijkste bevindingen met betrekking tot de structurele relaties tussen criminaliteit, werk en uitkeringen, die in de tweede stap werden gevonden, worden hier bevestigd. Daarbovenop vonden we dat de kans op criminaliteit werd verminderd door intieme relaties, terwijl drugsgebruik de kans hierop verhoogde. Voor vrouwen bleken intieme relaties meer verklarende kracht te hebben dan voor mannen. Voor vrouwen voorspellen intieme relaties verminderingen in uitkeringen gedurende de adolescentie en ze zijn negatief verbonden met drugsgebruik.

Om te analyseren wat al deze bevindingen gezamenlijk impliceren maken we gebruik van simulatiemethoden. Deze methoden simuleren het volgende hypothetische experiment: stel dat we voor iedere respondent zijn sociale vaardigheden konden verhogen met ongeveer 4% op het 16de levensjaar (4% op een schaal van 1 tot 4). Wat zouden dan de gevolgen zijn voor de kans op criminaliteit en de kans op werk. De resultaten voor de mannelijke respondenten van dit pseudo-experiment worden gegeven in de hiernaast staande twee figuren. De eerste figuur laat zien dat de kans op crimineel

gedrag wordt verlaagd door de verhoging van sociale vaardigheden. Deze verlaging is significant voor vrijwel de gehele volwassen periode die we bestuderen. De tweede figuur laat de kans op werk zien voor en na verhoging van de sociale vaardigheden. We vinden dat de kans op werk vanaf het 22ste levensjaar significant verhoogd wordt door de verhoging van sociale vaardigheden. We kunnen concluderen dat een redelijk kleine verhoging van sociale vaardigheden zowel criminaliteit kan reduceren als de kans op werk kan verhogen. Een belangrijk punt voor toekomstig onderzoek is om te gaan kijken of het verhogen van sociale vaardigheden op een kosten efficiënte manier kan geschieden.

Het proefschrift van Geert Mesters is hier te vinden: [*Disentangling Criminal Careers for Disadvantaged Youths*](#)

REFERENTIES

CBS. (2013). Centraal bureau voor de statistiek: Persons in institutions. (from <http://statline.cbs.nl>)

Cunha, F., en Heckman, J. J. (2007). The Technology of Skill Formation. *American Economic Review*, 97 , 31-47.

Heckman, J. J., en Kautz, T. (2013). Fostering and Measuring Skills: Interventions That Improve Character and Cognition. (NBER Working Paper No. 19656)

Hill, P. L., Roberts, B. W., Grogger, J. T., Guryan, J., & Sixkiller, K. (2011). Decreasing Delinquency, Criminal Behavior, and Recidivism by Intervening on Psychological Factors Other than Cognitive Ability: A Review of the Intervention Literature. (NBER Working Paper No. 16698)

Lageson, S., en Uggen, C. (2013). How Work Affects Crime - And Crime Affects Work - Over The Life Course. In C. L. Gibson & M. D. Krohn (Eds.), *Handbook of Life-Course Criminology: Emerging Trends and Directions for Future Research*. New York: Springer.

Mesters, G., van der Geest, V., en Bijleveld, C. (2014). Crime, Employment and Social Welfare: an individual-level study on disadvantaged males. (unpublished: see www.geertmesters.nl for paper)

Osgood, W. D., Foster, M. E., Flanagan, C., en Ruth, G. R. (2005). *On Your Own without a Net: The Transition to Adulthood for Vulnerable Populations*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

van der Geest, V. (2011). Working their way into adulthood. delinquency and employment in high-risk boys to age 32 (Unpublished doctoral dissertation). Netherlands Institute for the Study of Crime and law Enforcement.

Verbruggen, J. (2014). Previously institutionalized youths on the road to adulthood (Unpublished doctoral dissertation). Netherlands Institute for the Study of Crime and law Enforcement.

Over de auteur:

Geert Mesters, Assistant Professor Economics, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona GSE and The Netherlands Institute for the Study of Crime and Law Enforcement (NSCR)

The Classics Library

The site for *Classics teachers* everywhere. Share news and resources. Promote events and teaching positions. Reach out to colleagues in the discussion groups. Register and Login to access all areas and menus.

<http://www.theclassicslibrary.com/>

The Classical Anthology

The Classical Anthology is a collection of beautiful, inspiring and memorable passages from Greek and Latin literature, each with a translation so that anyone can enjoy them and share them. It includes anything written in Greek or Latin, from earliest times to the present day.

The anthology is for anyone to enjoy and anyone can contribute, whether you have a Doctorate, did Latin for a year at school, or none at all. The more contributions the better.

Go to: <http://classicalanthology.theclassicslibrary.com/>

The South African Civil Society

Information Service

A nonprofit news agency promoting social justice. Seeking answers to the question: How do we make democracy work for the poor?

About

SAC SIS - the *South African Civil Society Information Service* - is a platform for policy dialogue that has been established as a news agency to channel social justice news and analysis about policy dialogue in South Africa to the media.

[Rationale of SAC SIS](#)

SAC SIS seeks to influence media reporting and consequently public policy discourse to promote the idea of the entitlement of the poor, to a higher standard of living and better quality of life.

[Trustees of SAC SIS](#)

SAC SIS is governed by a board of trustees drawn from civil society. Our trustees include activists and practitioners working in academia and NGOs.

[Values of SAC SIS](#)

SAC SIS embraces a rights based approach to development, which views poverty as a denial of human rights.

[Approach of SAC SIS](#)

SAC SIS releases between two and five articles per week. Our emphasis is on quality as opposed to quantity.

Het Ubuntuplein in Zutphen - Een

buurt waar ouderen wonen, werken en voor elkaar zorgen

Nieuwe solidariteit in de derde levensfase. September 2014. In ZorgLab2015 komen pioniers aan het woord die vanuit hun betrokkenheid zoeken naar nieuwe vormen van zorg en samenleven. *Hugo Versteeg* pleit al ruim tien jaar voor een andere invulling van de zogeheten derde levensfase; de generatie van zestig plussers met een carrière achter zich die een ander evenwicht willen tussen het werk en de invulling van

hun vrije tijd. Als bestuurslid van de coöperatie Ubuntuplein zet hij zich in voor de bouw van een buurt waar ze samen wonen, werken en zorg delen. De plannen daarvoor zijn in een ver gevorderd stadium. In dit artikel een blik achter de schermen als aanloop naar een serie waarin wij de totstandkoming ervan op de voet volgen.

Op een voormalig industrieterrein aan de noordzijde van het NS-spoor, heeft de gemeente Zutphen de bouw van een gloednieuwe woonwijk gepland: *Noorderhaven*. Het bouwverkeer rijdt er af en aan, links en rechts lege kavels met wervende informatieborden. De eerste appartementen zijn inmiddels bewoond, ze kijken uit op een braak terrein waar een kleine haven gepland is. De oude pakhuizen en fabrieksloodsen in de steigers even verderop bieden binnenkort onderdak aan innovatieve ondernemers. Schuin daar tegenover een flat, op de balkons staan opgestapelde verhuisdozen, kratten bier en tijdelijk gestald huisraad van bewoners die er kortgeleden zijn ingetrokken. De eerste contouren van de nieuwe wijk zijn zichtbaar. Wie het treinstation van Zutphen via de achteruitgang verlaat, ziet recht voor zich op ruim honderd meter afstand een rij felgele containers. Ze staan op een kaal terrein, omringd door een ijzeren hekwerk. Deze afrastering markeert het grondgebied waar binnenkort de eerste paal geslagen wordt voor het Ubuntuplein.

Geen exclusief domein

Doel van het Ubuntuplein-project is het creëren van een buurt waar oudere generaties zich als een vis in het water kunnen voelen. Geen gated community of

resort voor pensionado's, maar een plek voor bewoners die er voor kiezen om midden in de samenleving te staan. En van plan zijn om ook op hoge leeftijd een actief en sociaal leven te leiden. De kiem voor dit plan dateert van ruim tien jaar geleden. In 2004 zocht een groep senioren elkaar vond in hun visie op kwesties als sociale duurzaamheid en zinvol ouder worden. Hugo Versteeg was één van hen. Deze sociale pioniers spraken af hun ideeën uit te werken en ook samen in praktijk te brengen. 'Kijk, dit is het resultaat,' wijst Hugo Versteeg naar een folder met een *artist impression* van de buurt die het moet worden, inclusief plattegronden, technische gegevens en indicaties van prijzen voor het huren en kopen van de beschikbare ruimtes. Het gepresenteerde plan behelst ruim tweehonderd levensloopbestendige woonruimtes en circa 20 kleinere ruimtes die te gebruiken zijn als atelier, werkpraktijk, kantoor of hobbyruimte. En eventueel als gastverblijf voor logés. Er zijn woningen in de sociale- en in de vrije sector, het is een mix van huur, koop- en zorgappartementen. Een heel gevarieerd aanbod, bestemd voor ouderen, ondernemers, jonge gezinnen en mensen die professionele zorg nodig hebben. Er is een grand café gepland, er zijn plekken vrijgehouden voor commerciële ruimtes en een ruim aantal plaatsen wordt gereserveerd waar de alleroudsten terecht kunnen voor verblijf- en verpleegzorg. Dit laatste onderdeel gebeurt in samenwerking met de zorgorganisatie Sutfene. Er wordt nog gekeken naar de mogelijkheid van kinderopvang en eventueel andere voorzieningen voor de jongere generaties. Want in plaats van een exclusief domein voor ouderen, is het experiment in Zutphen juist bedoeld om de buurt zo in te richten dat generaties, jong en oud, wel met elkaar in contact komen. En mogelijk iets voor elkaar kunnen betekenen.

Op rollatorafstand

Het Ubuntuplein-project is uniek voor Nederland. Tot nu toe is nergens op deze schaal een dergelijk breed project door de ouderen zelf ontwikkeld. Al net zo uitzonderlijk is de benadering van de zorg en de eigen invulling die ze geven aan het streven naar participatie en zelfredzaamheid van de nieuwe wmo. Terwijl de achterliggende gedachte van het zorgconcept in Zutphen toch ook weer voor de hand ligt: ze willen er eenvoudigweg voor zorgen dat mensen op oudere leeftijd op een zinvolle, nuttige en gewaardeerde manier kunnen meedoen aan het dagelijks leven. En scheppen daar ook de condities voor. Om dit in de praktijk te brengen is in de afgelopen jaren uitvoerig van gedachte gewisseld over de behoefte aan zorg, omdat die op oudere leeftijd steeds meer een rol gaat spelen.

Zonder voorbij te gaan aan de sterke kanten van mensen op oudere leeftijd. Hugo Versteeg: 'De samenleving is stelselmatig aan het bezuinigen op aspecten die ouderen bij uitstek in huis hebben, namelijk: tijd, aandacht, reflectie, ervaring en wijsheid. Met name in de zorg komt dit steeds meer in gedrang. Mijn ideaalbeeld is de zorg voor mijn moeder. Die had tot op hoge leeftijd een actief en rijk sociaal leven. Met een liefdevol netwerk om haar heen. Dit was tot mijn opluchting opnieuw het geval toen mijn moeder verhuisde naar huize Valkenbosch in Zeist, een verzorgingshuis met professionele begeleiding en heel veel vrijwilligers. Ik vroeg mij wel eens af hoe ze het daar klaarspeelden om met een mager budget van een dergelijke voorziening toch zo'n waardevolle sociale omgeving te creëren. Het antwoord hierop was de voortdurende betrokkenheid van heel veel vrijwilligers.'

Met die wijsheid zijn ze in Zutphen uit gaan zoeken hoe je in een buurtje het samen wonen, werken en voor elkaar zorgen kunt organiseren. Versteeg: 'De uitdaging was om het heel persoonlijk en dicht bij huis te houden. We vonden het bijvoorbeeld belangrijk om er jongere ouderen bij te betrekken die bereid waren zich in te zetten als warme schil rond de alleroudsten. En we zijn op zoek gegaan naar een plek die vlak bij de binnenstad lag, met voorzieningen op rollatorafstand. En een tuin die uitnodigt er iets te doen en anderen te ontmoeten. Want ouderen die actief zijn en hun leven als zinvol ervaren, blijven in de regel langer vitaal en gezond. Bijkomend voordeel is dat ze naar verluid aan het eind van hun leven ook nog eens korter en minder afhankelijk zijn van professionele zorg.' Deze benadering is een herwaardering van de fysieke omgeving en het persoonlijke netwerk in het dagelijks leven van ouderen. Het is ook een andere manier van kijken naar de inzet van professionals en het beoordelen van de kwaliteit van zorg. Of zoals Hugo Versteeg het formuleert: 'De beste professionele thuiszorg biedt nog geen garanties voor een zinvolle, aangename en actieve derde levensfase.'

Focus op potentie

Gesprekken met generatiegenoten bevestigen Versteeg steeds opnieuw dat je bij het betreden van de derde levensfase anders in het leven komt te staan. Met het pensioen in zicht valt voor veel mensen de tijdsdruk en de ballast weg om te presteren op hun werk en steken andere ambities de kop op. Versteeg: 'Het is een fase waarin het besef groeit dat je nog een heel leven voor je hebt. Tegenover de fysieke teruggang staat dat je meer belangstelling krijgt voor immateriële zaken.'

Je neemt de tijd voor reflectie en interesseert je voor zaken waar je eerder nooit bij stil stond.' Hierop legt de oud-planoloog een tekening op tafel met een gedetailleerd schema van de drie fasen in ieders levensloop. Hij wijst op de lijnen die kenmerkende veranderingen markeren van de jeugd naar volwassenheid. En daarna de overgang naar de derde levensfase. Versteeg legt uit dat zijn generatiegenoten deze veranderingen doorgaans wel herkennen. En zich de kenmerkende vragen en dilemma's heel goed voor kunnen stellen. Maar betrekken dit niet op henzelf. Versteeg: 'Ze schuiven het voor zich uit als iets waar ze pas veel later mee te maken krijgen. Er kleeft nog altijd een negatief imago aan oud zijn. Dat is overigens niet helemaal uit de lucht gegrepen. Je wordt inderdaad iets minder snel en sommige kwalen komen vaker langs naarmate je ouder wordt. Als gespreksgroep zijn we ons toch vooral gaan focussen op de potenties en uitdagingen die de derde levensfase voor je in petto heeft. En die om te zetten in constructieve plannen.'

Filosofie van toewijding

In 2006 heeft de groep sociale pioniers de krachten gebundeld door de vereniging De Derde Fase op te richten. Ze zijn gaan speuren naar geschikte locaties in de nabijheid van de binnenstad en probeerden medestanders te vinden voor hun plannen. Om te slagen moest het wel een groep van enige omvang worden. En in geen geval een enclave gepensioneerden. Vandaar dat aansluiting is gezocht bij twee al bestaande woongroepen in Zutphen: De Naobers, een vereniging van 50-plussers die zich verwant voelen met de traditie van het nabuurschap. En Rowida, een woongemeenschap van gezinnen die behalve de natuur, het milieu en creativiteit ook de zorg voor elkaar hoog in het vaandel heeft staan. Deze partijen, aangevuld met een aantal ondernemers en een lokale zorgorganisatie, bundelen in 2012 hun krachten in een coöperatie die de naam Ubuntuplein kreeg. Deze exotische naam staat voor een humanistische filosofie uit Zuidelijk Afrika die draait om toewijding en onderlinge relaties. Maar er is wel degelijk ook nagedacht over de zakelijke kant van het verhaal. Het complex wordt gebouwd in collectief particulier opdrachtgeverschap, dit CPO is in handen van de Ubuntuplein-coöperatie. Voor het ontwikkelen van het Ubuntuplein project zit het bestuur van deze coöperatie aan tafel met het bouwbedrijf Heijmans, de zorgorganisatie Sutfene en een drietal architectenbureaus: Negen Graden uit Amersfoort, Van Veen uit Rotterdam en Faro uit Zutphen. Ze werken als partners aan de totstandkoming van het plan. Is de oplevering eenmaal een feit is, dan neemt de coöperatie het beheer van het nieuwe complex voor zijn rekening.

Financiële garanties

De verwachting is dat de eerste paal in september 2015 de grond in gaat. Maar dan moeten er voor die tijd nog wel een aantal lastige knopen doorgehakt worden. Het grootste struikelblok is zonder twijfel de financiering. De toekomstige bewoners en ondernemers zijn als lid van de coöperatie Ubuntuplein hier rechtstreeks bij betrokken. Tot voor kort ging het vooral over het financieren van de ontwikkelingskosten. Dankzij bijdragen van de provincie Gelderland en de SEV, Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting inmiddels opgegaan in Platform31, kon een procesbegeleider deze taak op zich nemen. Op dit moment moet de Coöperatie de financiering van de investering van ruim 45 miljoen Euro nog rond krijgen. Voor ruim 40 miljoen Euro is een gunstige lening toegezegd, terwijl voor de rest wordt gerekend op een investering door de kopers. Voorwaarde voor die lening is een deposito van tien procent van het leenbedrag, als `proof of own equity` moet de coöperatie bereid zijn om ruim vier miljoen Euro gedurende één jaar op een geblokkeerde rekening vast te zetten. Hugo Versteeg: `Dat bedrag is nog niet helemaal bij elkaar gebracht, maar met vereende krachten moet dat lukken. In het zicht van de haven stranden is geen optie.'

Het zal niemand verbazen dat het in de huidige economische crisis een moeizaam proces is om een financiële dekking te vinden voor de plannen. Om dit te illustreren pakt Hugo Versteeg er een tijdlijn met kritieke momenten die gepasseerd zijn bij. En wijst aan welke banken, beleggingsmaatschappijen, projectontwikkelaars tot en met de Amerikaanse pensioenfondsen zoal aan de onderhandelingstafel hebben gezeten. Terloops merkt Versteeg met gevoel voor understatement op dat de timing beter had gekund. En voegt er op serieuze toon aan toe dat na elke deal die afketst er weer deelnemers zijn die zich terugtrekken. Het goede nieuws is dat zich ook steeds weer nieuwe kandidaten aanmelden. Met zijn rust en optimisme straalt Versteeg, `door de wol geverfd als hij is, vertrouwen uit in de goede afloop. Na een voorbereidingstijd van tien jaar getuigt dit van een enorme dosis geduld en een opmerkelijke lenigheid van geest. Het zou zo maar kunnen dat dit bij uitstek eigenschappen zijn die ook het best gedijen in de derde levensfase.

Veerkracht van een tuimelaar

Op een terras met uitzicht op een blikerende waterspiegel van de IJssel, vertelt Hugo Versteeg met een mengeling van trots en nostalgie over zijn tijd in

Zutphen, hij woont er inmiddels en kleine dertig jaar. Het begon in de tachtiger jaren, hij werkte destijds als planoloog bij een stedenbouwkundig bureau in de Randstad die heel veel opdrachtgevers en belanghebbenden had die wel erg ver weg in het land zaten. Toen er een dependance in Zutphen kwam, besloot de jonge, ambitieuze Versteeg de stap te wagen naar dit schilderachtige vestingstadje. Al snel leerde Versteeg een groep pioniers kennen met wie hij zijn belangstelling voor de antroposofie deelde. In de jaren die volgden deed hij veel bestuurswerk, Hij bemoeide zich intensief met het Vrije School onderwijs in de stad. Van dichtbij maakte hij mee hoe deze IJsselstad, met basisscholen, voortgezet onderwijs, met woongemeenschappen en een alternatieve zorgvoorziening, een vruchtbare bodem bood voor allerlei vernieuwende initiatieven.

Uit ervaring weet hij dat het een lange adem vraagt om een dergelijke voorziening van de grond te krijgen. En een groot incasseringsvermogen. Versteeg: 'Het leek af en toe wel alsof we met blote vuisten op een massieve betonnen muur aan het beuken waren. Wat wij wilden, botste met de beleidsregels en procedures van overheden en instanties. Frustrerend zo veel tijd en energie er in die jaren verspild is aan bureaucratie en rechtlijnigheid van overheidsplannen.' Terugblikkend daarop is het een curieuze speling van het lot dat deze planoloog gaandeweg zijn carrière steeds meer is gaan twijfelen aan de maakbare samenleving en het nut van overheidsplanning. En in al zijn wijsheid tot de slotsom komt dat die planning een echte duurzame vernieuwing juist in de weg staat. Versteeg: 'Wil iets radicaal nieuws echt beklijven, dan is er draagvlak nodig van gelijkgestemden. En een plan dat van onder op komt, moet de tijd krijgen om te rijpen.' Het levende bewijs voor die stelling is misschien wel de lange ontstaansgeschiedenis van het Ubuntuplein-project zelf. Dat nam tien jaar in beslag en moest onderweg de nodige tegenslagen doorstaan. Deelnemers stapten er uit, financiers haakten af, deadlines werden overschreden, de crisis diende zich aan, en toch overleefde de coöperatie het allemaal. Er meldden zich toch steeds weer nieuwe kandidaten. Met de vanzelfsprekendheid van een tuimelaar veert het project na elke tegenslag weer op.

Voor wie zich verder wil informeren:

Hieronder een aantal links naar interessante websites en publicaties die tijdens het gesprek met Hugo Versteeg ter sprake kwamen, of gelieerd zijn aan de onderwerpen die in het artikel ter sprake komen.

Voor een uitgebreidere introductie van het Ubuntuplein:
<http://www.ubuntuplein.nl/wp>

En de drie samenwerkende organisaties binnen de coöperatie:

- Vereniging De Derde Fase www.derdefase.nl
- Vereniging de Naobers www.woongroepdenaobers.nl
- Vereniging i.o. Rowida voor gezinnen <http://rowida.nl>

Een gastblog van *Hugo Versteeg* bij Aedes Actiz, kenniscentrum wonen en zorg:
http://www.kcwz.nl/scenario_voor_je_laatste_levensfase_

Voor informatie over De Noorderhaven in Zutphen, stadswijk in aanbouw:
<http://www.noorderhavenzutphen.nl>

Als koepel de Landelijke Vereniging Gemeenschappelijk Wonen voor Ouderen:
www.lvgo.nl

En een platform dat aandacht besteedt aan andere combinaties van wonen, werken en zorgen:
www.omslag.nl/wonen/woonwerk.html

Op de sites van Platform31 en KCWZ is veel informatie te vinden die direct en indirect te maken hebben met initiatieven van burgers op het snijvlak van wonen, werken, zorgen en ouder worden:

www.platform31.nl en www.kcwz.nl/dossiers/lokale_kracht

Tot slot ter inspiratie een toespraak van Jane Fonda over vitaliteit en ouder worden: *Jane Fonda: Life's third act*

Within this generation, an extra 30 years have been added to our life expectancy — and these years aren't just a footnote or a pathology. At *TEDxWomen*, Jane Fonda asks how we can think about this new phase of our lives.

: